

تسهیل و بستر سازی بین
المللی شدن دانشگاهها:
راهی برای تامین منابع
مالی آنها

دکتر محب حسینی

روندهای رایج جهانی آموزش عالی

- ▶ **توده ای شدن آموزش عالی:** روند رشد فزاینده آموزش عالی در جهان معاصر، در سال ۱۹۷۰ ، ۲۸/۵ میلیون دانشجو در سراسر جهان وجود داشت که در سال ۲۰۱۲ به ۱۹۶ میلیون رسیده است و پیش بینی می شود که در سال ۲۰۲۵ به ۲۶۳ میلیون برسد.
- ▶ **متنوع سازی نظامهای عرضه آموزش عالی :** تعدد و تنوع فزاینده نظامهای آموزش عالی و گسترش نظامهای آموزش عالی مبتنی بر فناوری خصوصا (MOOCs)
- ▶ **تغییر در پارادایم های یاددهی - یادگیری :** تا سال ۲۰۱۵ آموزش عالی مبتنی بر یاددهی و داده های درونی نظام آموزش عالی بود. اکنون تمرکز بر یادگیری است که در اینجا توجه به یادگیری غیررسمی و کارکرد آموزش عالی به عنوان یک سازمان یادگیرنده مطرح می شود که وظایف آموزش عالی را گسترش می بخشد.

ادامه روندهای رایج جهانی آموزش عالی

- ▶ **توجه به اشتغال پذیری فارغ التحصیلان :** در سالهای اخیر به دلیل چالشهای اشتغال ، دولتها و دانشگاهها بر انتقال مهارتهای کارآفرینی به دانشجویان و توسعه آموزشهای مهارتی متمرکز شده اند .
- ▶ **ارتقای کیفیت :** رشد بیش از اندازه آموزش عالی بر کیفیت اثر گذارده است و از طرف دیگر تعدد نظامهای تضمین کیفیت در جهان ، جامعه بین المللی را به تامل در مورد طراحی یک نظام واحد تضمین کیفیت سوق داده است.
- ▶ **بین المللی شدن آموزش عالی :** بین المللی شدن به مثابه یک تسهیلگر برای کیفیت آموزشی، تنوع آموزشی و مبادله عمومی منابع آموزشی فراتر از مرزهای ملی را در بر می گیرد.

ادامه روندهای رایج جهانی آموزش عالی

- ▶ **بین المللی شدن پژوهش :** چالشهای موجود جهانی از قبیل تغییر اقلیم ، بیماریهای مسری و تحولات شتابان فناوری نیاز به اشتراک گذاردن گسترده اطلاعات دارد که از طریق ایجاد حوزه های تحقیقاتی و رقابت بین المللی برای تامین اعتبار پژوهشی مشخص می شود که این امر از طریق نهاد های پژوهشی حوزه آموزش عالی اجرا می شود .
- ▶ **تامین اعتبار آموزش عالی :** به اشتراک گذاردن بودجه آموزش عالی از طریق جلب مشارکت بخش خصوصی و خانواده ها و نهاد های دیگر

بین المللی شدن و جهانی شدن آموزش عالی

- ▶ بین المللی شدن آموزش عالی به فرآیند ادغام جنبه های بین المللی در اهداف ، ماموریت ها ، عرضه و کارکردهای آموزش عالی اطلاق می شود .
- ▶ جهانی شدن به روندهای علمی ، اقتصادی و فناوری گسترده اطلاق می شود که به طورمستقیم بر آموزش عالی تاثیرگذار است .
- ▶ در صورتی که بین المللی شدن به سیاست ها و برنامه های ویژه ای اطلاق می شود که توسط دولت ها ، نهادها و نظامهای علمی و حتی افراد در مواجهه با جهانی شدن اتخاذ می شود . بنابراین بین المللی شدن به فرآیند ادغام یک بعد جهانی ، بین فرهنگی و جهانی در اهداف ، ماموریت ها و کارکردها یا عرضه آموزش عالی اطلاق می شود .

قلمروهای بین المللی شدن

۱- **بین المللی شدن در خانه** : این حوزه شامل راهبردها و رویکردهایی است که جنبه بین المللی را در سیاستهای کلان آموزش عالی ادغام می کند برای مثال پردیس های دانشگاهی (campus) که شامل دیدگاههای تطبیقی و جهانی در برنامه درسی، بین المللی شدن استادان، بین المللی شدن دانشجویان به همان مفهوم پردیسهای دانشگاهی را می دهد.

۲- **بین المللی شدن در خارج از کشور**: شامل همکاری با نهادهای آموزش عالی خارج از کشور است مانند اعزام دانشجویان و استادان برای فرصتهای مطالعاتی، تشکیل یک شعبه از پردیسهای دانشگاهی خارج از کشور یا شرکت در برنامه های کارآموزی بین نهادی و بین دانشگاهی.

اجزای بین المللی شدن آموزش عالی

- ❖ پذیرش و جذب دانشجو از کشورهای هدف
- ❖ تجاری سازی آموزش و پژوهش
- ❖ رقابت و کسب جایگاه بین المللی
- ❖ جذب نخبگان و مهاجرت سرمایه های انسانی
- ❖ بازاریابی آموزش و پژوهش

مروری بر تحرکات بین المللی دانشجویان

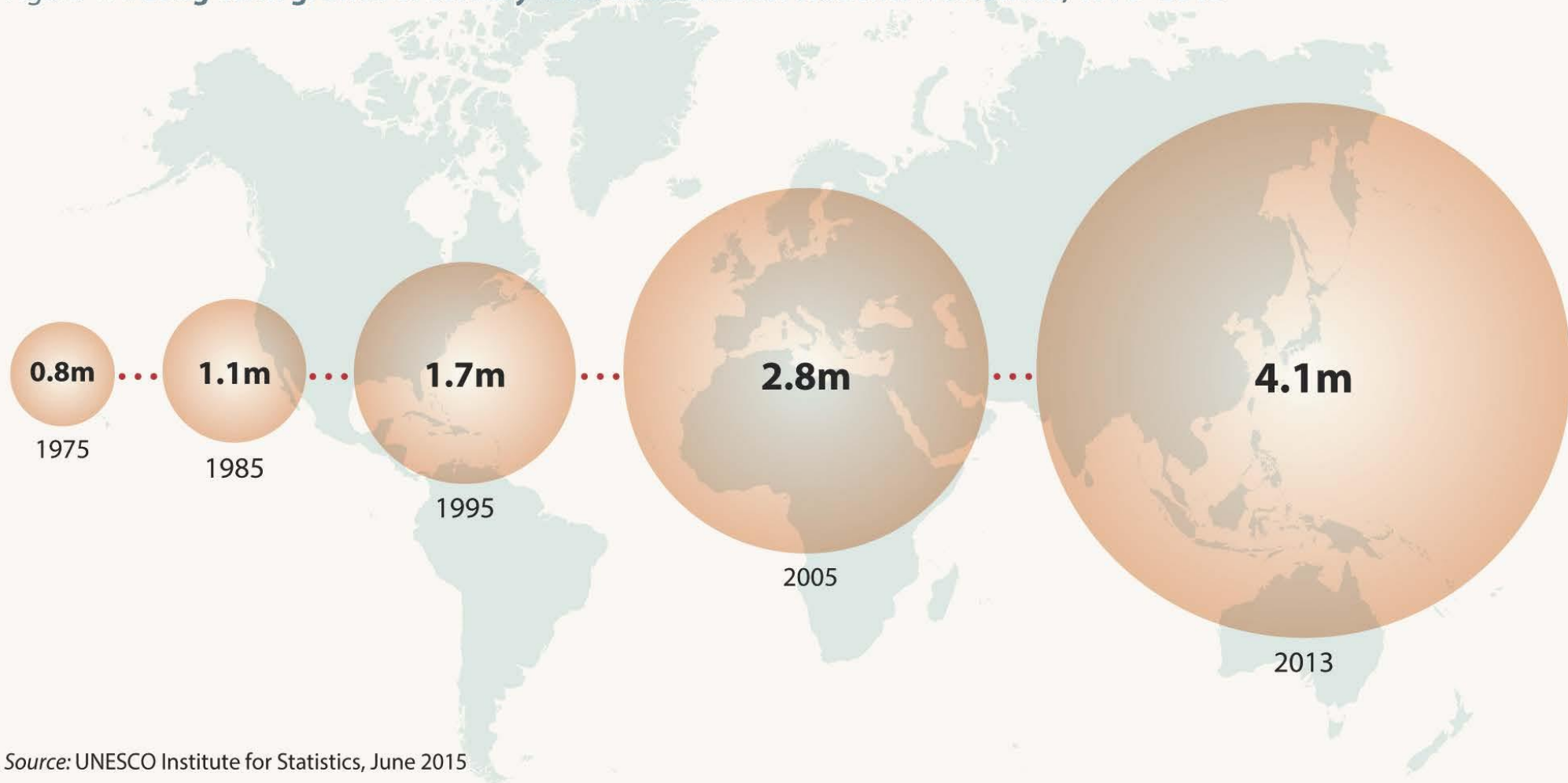
- ▶ آمارهای یونسکو نشان می دهد که در سال ۲۰۱۷ حدود ۴/۶ میلیون دانشجویان خارج از کشور خود درس می خواندند. در سال ۲۰۱۲، حداقل ۴ میلیون از دانشجویان خارج از کشور خود بودند البته این آمارها از ۵۵٪ در سال ۲۰۰۰ به ۴۷٪ در سال ۲۰۱۲ رسیده است .
- ▶ مطالعات موسسه آمار یونسکو نشان می دهد که ۵ مسیر بیش از نیمی از مقصد دانشجویان را تشکیل می دهد که عبارتند از : آمریکا ۲۴٪ ، انگلستان ۱۱٪ ، چین ۱۰٪ ، استرالیا ۷٪ ، فرانسه ۷٪ ، کانادا ۷٪ ، روسیه ۶٪ و آلمان ۶٪
- ▶ در آسیا، استرالیا و ژاپن مقصد اصلی بودند و در سال ۲۰۱۲، چین ، مالزی، جمهوری کره، سنگاپور و نیوزیلند، ۶٪ از مقصد دانشجویان را تشکیل می دهند.
- ▶ در منطقه کشورهای عربی : مصر ، عربستان سعودی و امارات متحده عربی ۴٪ از مقصد دانشجویان را در سطح جهان تشکیل می دادند.

پذیرش دانشجوی خارجی در کشورها در سال ۲۰۱۷

ردیف	کشور	درصد پذیرش دانشجوی خارجی
۱	امریکا	۲۴ درصد
۲	انگلستان	۱۱ درصد
۳	چین	۱۰ درصد
۴	استرالیا	۷ درصد
۵	فرانسه	۷ درصد
۶	کانادا	۷ درصد
۷	روسیه	۶ درصد
۸	آلمان	۶ درصد
کل تعداد دانشجویان		۴/۶ میلیون دانشجوی خارجی

Figure 1.4: Long-term growth of tertiary-level international students worldwide, 1975–2013

Source: UNESCO Institute for Statistics, June 2015

Top 10 countries for international student enrollment in 2016[2]

Rank	Destination country	Total number of foreign students
1	<u>United States</u>	971,417
2	<u>United Kingdom</u>	432,001
3	<u>Australia</u>	335,512
4	<u>France</u>	245,349
5	<u>Germany</u>	244,575
6	<u>Russia</u>	243,752
7	<u>Canada</u>	189,478
8	<u>Japan</u>	143,457
9	<u>China</u>	137,527
10	<u>Malaysia</u>	124,133

Total number of foreign students from all places of origin by field of study 2015-2016

Rank	Field of Study	Number of Students	Percent of Total
1	Business and Management	200,312	19.2%
2	Engineering	216,932	20.8%
3	Other/Unspecified Subject Areas	185,107	17.7%
4	Mathematics and Computer Sciences	141,651	13.6%
5	Social Sciences	81,304	7.8%
6	Physical and Life Sciences	75,385	7.2%
7	Humanities	17,664	1.7%
8	Fine and Applied Arts	59,736	5.7%
9	Health Professions	33,947	3.3%
10	Education	19,483	1.9%
11	Agriculture	12,318	1.2%

روند جهانی مهاجرت دانشجویان ▶

روندهای جهانی در تامین اعتبار آموزش عالی طی دو دهه اخیر

- ۱- توجه به اهمیت اقتصاد دانش بنیان : آموزش عالی به عنوان موتور توسعه اقتصادی شناخته شد.
- ۲- تقاضای فزاینده برای آموزش عالی توسط افراد و خانواده ها : این پدیده منجر به افزایش بیکاران تحصیلکرده شد که توجه به اقتصاد آموزش عالی و نقش آموزش عالی در فرآیندهای اشتغال را برجسته ساخت.
- ۳- رشد فشار ثبت نام دانشجویان در اغلب کشورها بالاتر از نرخ تورم بود.
- ۴- ناتوانی درآمدهای مالیاتی دولتها در مواجه شدن با رشد سریع هزینه های آموزش عالی
- ۵- افزایش جهانی شدن که بر هر دو جنبه، افزایش تقاضا برای آموزش عالی و درآمد ناکافی دولت برای پاسخگویی به نیازهای آن تاثیر گذار بود.
- ۶- افزایش وابستگی همه کشورها به درآمدهای غیر مالیاتی : به اشتراک گذاری هزینه توسط والدین یا دانشجویان که مسئولیت پرداخت هزینه های ثبت نام و هزینه های دیگر آموزش عالی را بر عهده گرفتند.

۷- افزایش اهمیت مساعدت مالی : اهمیت طرحهای وامهای دانشجویی که برای حفظ مشارکت و دسترسی به آموزش عالی درمقابل افزایش هزینه های دانشجویان و والدین اهمیت یافت.

۸- توسعه بازار آزاد و اقتصاد بخش خصوصی : این آزاد سازی دولتها را به پاسخگویی به چالشهای مالی آموزش عالی از طریق شرکتهای بزرگ و خصوصی کردن دانشگاهها و اجرای ابزارهای جدید مدیریت دولتی برای دانشگاهها که با بودجه دولتی تامین اعتبار می شدند، کرد.

Tertiary education: Who benefits? Should this inform cost-sharing strategies?

- ▶ Students – personal development
- ▶ Graduates – learning, competence, skills, higher income, and improved labour market prospects
- ▶ Families and households – higher income earner, ideas leader, more enlightened households
- ▶ Private sector – competent, skilled worker who can continue to learn
- ▶ Public sector – competent, skilled worker who can continue to learn
- ▶ Community – participant, contributor, leader, organizer Nation – increased human capital with
- ▶ positive effect on economy, democracy, and health

$\hat{H} = i\hbar \frac{d}{dt} |\psi\rangle$ $\frac{d}{dt} \psi = -i\omega \psi$ $E\psi = \hbar\omega\psi = i\hbar \frac{d}{dt} \psi$
 $e^{iEt/\hbar} \Rightarrow$ $H(t) |\psi(t)\rangle = i\hbar \frac{d}{dt} |\psi(t)\rangle$ $\left\{ \frac{\hbar^2}{2m} \frac{d^2 \psi(x)}{dx^2} + V(x)\psi(x) = E\psi(x) \right.$
 $\psi(t) = e^{-iEt/\hbar} H |\psi_0\rangle$ $H |\psi_0\rangle = E |\psi_0\rangle$
 $e^{iEt/\hbar} e^{-iEt/\hbar} [\frac{\hbar^2}{2m} \frac{d^2 \psi}{dx^2} + U(\psi)] = [E \psi(t) | i\hbar \frac{d^2}{dt^2} | \psi_n(t) \rangle$
 $\psi(0)^* \psi(0) =$ $\sum_{x^2} \frac{d^2}{dt^2} (\frac{d}{dt})$
 $|\psi_n(t)\rangle = |\psi(0)\rangle$ $H |\psi_n(t)\rangle = E_n |\psi_n(t)\rangle$
 $H |n\rangle = E_n |n\rangle$ $H |n\rangle = E_n |n\rangle$
 $y^2 = z^2 \Rightarrow$ $|\psi_n(t)\rangle = E_n |\psi_n(t)\rangle$ $|\psi_n(t)\rangle = E_n |\psi_n(t)\rangle$ $H(t) = i\hbar \frac{d}{dt}$
 $|\psi_n(t)\rangle$ $i\hbar \frac{d}{dt} = \frac{\hbar^2}{2m} \frac{d^2}{dx^2} +$

تأثیر اقتصادی بین المللی شدن آموزش عالی

- ▶ تأثیر گذاری اقتصادی حضور دانشجویان خارجی در امریکا در سال ۲۰۱۶-۲۰۱۷ : امریکا طی این دوره دو سال 36 / ۹ میلیارد دلار درآمد کسب کرده است. همچنین دانشجویان خارجی در امریکا از بیش از ۴۵۰ هزار شغل پشتیبانی کرده اند.
- ▶ چین و هندوستان در میان کل کشورهای اعزام دانشجو به امریکا سهم مهمی داشتند که سهم این دو کشور از کل درآمد اقتصادی امریکا به ترتیب ۵ / ۱۲ و ۵ / ۶ میلیارد دلار بوده است.
- ▶ بیش از دو میلیارد دلار از کل درایالت‌های کالیفرنیا ، نیویورک ، تگزاس و ماساچوست از طریق حضور دانشجویان خارجی تعیین می شود.
- ▶ متوسط شهریه در دانشگاه‌های خصوصی بیش از ۴۰ هزار دلار ، در دانشگاه‌های دولتی خارج از ایالت برای امریکایی ها بیش از ۲۵ هزار دلار و در دانشگاه‌های ایالتی برای دانشجویان همان ایالت بیش از ۱۰ هزار دلار است. تنها ۱۶ درصد دانشجویان خارجی در امریکا منابع مالی خود را از طریق اسپانسرهای امریکایی تامین می کنند

Table 1. First Year Tuition fees in various countries for first degree, recent academic year (National currencies converted to US dollar by Purchasing Power Parities)

Country	Public Tuition Fees			
	Low	Medium	High	
Special Fee Paying Track				
Australia (2007)	\$3,1721	-	\$7,200	\$2,000
Austria (2004-05)	\$815	\$815	\$815	NA
Canada (2006-07)	\$1,380	\$3,535	\$6,030	NA
Chile (2006)	\$5,670	\$7,000	\$9,270	
China (2004-05)	\$1,640	\$2,960	\$3,820	NA
England (2006-07)	\$4,0773	\$4,077	\$4,077	
Ethiopia (2006-07)	\$1284	\$128	\$1805	NA
Hong Kong (2006-07)	\$6,398	\$6,398	\$6,398	NA
Hungary (2003-04)	\$0	\$0	\$0	\$3516
India (2005-06)	\$257	\$4798	\$4799	NA
Indonesia (2004-05)	\$133		\$443	
Japan (2005)	\$4,060	\$4,060	\$4,500	NA
Kenya (2004-05)	\$457	-	\$2,857	\$5,753
Korea (2003-04)	\$1955	-	\$7,743	NA
Mongolia (2002-03)	\$1,125	\$1,125	\$1,688	NA
Netherlands (2005-06)	\$1,664	\$1,664	\$1,664	NA
Russia (2001-02)	\$0	\$0	\$0	\$2,630
Scotland (2006-07)	\$73110	\$731	\$731	
Singapore (2005-06)	\$1,340	\$3,875	\$4,800	NA
South Africa (2005)	\$2,575	\$3,370	\$7,385	NA
Taiwan (2004)	\$1,440	\$1,200	\$980	NA
United States (2004-05)	\$3,000	\$6,000	\$12,000	NA
Vietnam (2002-03)	\$0	\$0	\$0	\$410-683

سیاست‌های کلان

- ▶ - تاکید و هماهنگی با دیگر دستگاه‌ها برای اجرای قانون اهداف و وظایف وزارت عتف، و ...)
- ▶ ۲- تعیین کشور های هدف و تمرکز فعالیت های دانشگاهی و پژوهشی با کشورهای هدف در حوزه توسعه (نفوذ) و حوزه کیفی (نیاز)
- ▶ ۳- توسعه فرهنگی و زبان فارسی در دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی خارج از کشور در چارچوب دیپلماسی علمی- فناوري (کرسی های زبان فارسی، ایران شناسی و اسلام شناسی؛ و ...)
- ▶ ۴- حضور جدی و در تمامی مراحل، در مجامع تصمیم ساز جهانی و طرح های بین المللی (ایمنی زیستی، مالکیت فکری، اقیانوس شناسی و قوانین مربوط؛ فرکانس های رادیویی، سزای، سرن و ...)

► - کسب دانش و ارمغان آوری فنی با حضور در آزمایشگاه ها و کارگاه های دانشگاه ها و پژوهشگاه های معتبر دنیا یا تعریف دوره های تحصیلی مشترک.

► ۶- حفظ نیروهای نخبه در داخل کشور و جذب کوتاه یا بلند مدت ایرانیان نخبه مقیم خارج از کشور

► ۷- توجه به اقتصاد دانشگاهی یا نهادهای فناور در تعاملات بین المللی (جذب دانشجویی شهریه پرداز؛ صادرات خدمات فنی و دانشی؛ و ...)

کشورهای هدف همکاری های علمی-بین المللی

کشورهای هدف در حوزه توسعه (نفوذ)

عراق	
افغانستان	
سوریه	
لبنان	
یمن	
کشورهای مسلمان همسایه	

کشور های هدف در حوزه کیفی

آلمان	
ایتالیا	
اتریش	
روسیه	
چین	
ژاپن و کره	
فرانسه	

- ▶ اکنون حدود ۵۵ هزار دانشجوی خارجی در ایران تحصیل می کنند که ۲۷ هزار تا از آنها در دانشگاههای تحت پوشش وزارت علوم ، ۱۰ هزار در دانشگاه آزاد و بقیه در وزارت بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی و سایر دانشگاهها.
- ▶ پیش بینی شده است که تا پایان برنامه ششم تعداد دانشجویان خارجی در کشور به ۷۵ هزار برسد .
- ▶ بیشترین تعداد دانشجویان خارجی مربوط به کشور افغانستان، پس از آن عراق ، سوریه و لبنان هستند.
- ▶ اکنون فقط ۸۵۰۰ نفر از دانشجویان بورسیه هستند ، بقیه هزینه های خود را می پردازند.

دانشجویان بین الملل در کشورهای جهان

کشور	تعداد دانشجویان خارجی (نفر)	درآمد حاصل از شهریه (میلیارد دلار)
آمریکا 	1,043,839	30
انگلستان 	480,000	27
استرالیا 	300,000	18
آلمان 	270,000	?
فرانسه 	260,000	?

کشور های هدف (نکات)

- (1) نکته ۱- با کشور های هدف بصورت نظام مند در ۴ محور (عقد تفاهمنامه در سطح وزرا، راه اندازی کارگروه ملی همکاری، نشست روسای دانشگاه های بزرگ دو کشور و تعریف دوره های مشترک) برنامه ریزی کرده ایم.
- (2) نکته ۲- ارتباط نظام مند با کشورهای آمریکا، کانادا و انگلستان وجود ندارد.
- (3) نکته ۳- آموزش سطح بالای جوانان شیعه دنیا می تواند به عنوان یک راهبرد هدفمند باشد که در این خصوص مطالعاتی در حال انجام است:

تعداد	جمعیت
۱۲۰ میلیون نفر	جمعیت غیر ایرانی شیعیان جهان
۱۵ میلیون نفر	جمعیت تقریبی در سن تحصیلات دانشگاهی: ۱۲٪
۲ میلیون نفر	جمعیت تقریبی خواهان تحصیل: ۱۵٪
۲۰۰ هزار نفر	قدرت جذب دانشگاه های ما در طول ۵ سال (۱۰٪)

ردیف	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴
۱	تعداد پروژه های مشترک تعریف شده مابین دانشگاههای داخل و خارج از کشور جهت بهره گیری از امکانات پیشرفته آزمایشگاهی دیگر دانشگاه های دنیا	۱۷ پروژه (عمدتاً جندی شاپور)	۲۷ پروژه (عمدتاً جندی شاپور ایرانیان مقیم خارج)
۲	بهره گیری از توان ایرانیان نخبه خارج از کشور در سمینارها و دوره های آموزشی	۲۴۶ نفر استاد	۳۵۴ نفر استاد
۳	تعداد پروژه های بالای یک میلیون یورو با تامین مالی طرف خارجی	-	۳
۴	حضور اساتید خارجی جهت تدریس، تحقیق و شرکت در کارگاههای آموزشی و رویدادهای علمی	۷۶۰ نفر استاد	۱۳۴۷ نفر استاد (اسامی کلیه نفرات موجود است)
۵	تعداد دانشجویان جذب شده در سال ۱۳۹۴	بورسیه ۱۰۵۰ غیر بورسیه ۱۰۳۰	

ردیف	۱۳۹۱	۱۳۹۱	۱۳۹۱
۱	حضور وزرای علوم و فناوری کشورهای مختلف در کشور	۳ وزیر (عمدتاً بخاطر اجلاس NAM)	۸ وزیر
۲	حضور روسای دانشگاههای معتبر خارجی در ایران برای توسعه همکاریها	۹ رئیس (۱۸ رئیس (آلمان بصورت گروهی و مابقی بصورت انفرادی)	۹۳ رئیس (اطریش، ایتالیا، ترکیه، عراق بصورت گروهی و دیگر کشورها بصورت انفرادی) به علاوه روسای دانشگاهها قفقاز - روسای دانشگاههای حاشیه دریای خزر
۳	تعداد کشورهایی که کرسی زبان فارسی در آن از سوی این وزارت دایر شده است	۲۶ کشور	۲۹ کشور
۴	تعداد کرسی های زبان فارسی این وزارت در دانشگاههای مختلف دنیا	۴۴ کرسی	۵۰ کرسی
۵	تعداد دانشجویان خارجی زبان فارسی در کرسی های خارج از کشور	---	۳۰۳۰ دانشجویان (تعداد ۳۳۴ دوره دکتری، ۵۴۱ نفر کارشناسی ارشد، ۱۵۲۷ کارشناسی و ۶۱۸ آزاد)

راهبرد فنلاند برای بین المللی شدن نظام آموزش عالی

- ▶ زمان اجرای راهبرد : ۲۰۱۵-۲۰۰۹
- ▶ محورهای اقدام :
- ▶ ارتقای ظرفیت آموزش عالی برای کار در یک فضای بین المللی (آموزش کارکنان آموزش عالی ، تقویت زبان انگلیسی و آماده سازی زیر ساختهای آموزش عالی...)
- ▶ ارتقای کیفیت و جاذبه دانشگاهها و نهادهای آموزش عالی فنلاند
- ▶ ترویج صادرات مربوط به دانش کارشناسی آموزش عالی (آموزش و پژوهش بین المللی و همکاری فرهنگی)
- ▶ تقویت و حمایت از یک جامعه چند فرهنگی
- ▶ ارتقای مسئولیت جهانی